ФОРМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ

Да се подсетимо (из Правилника о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању)

- Оцењивање је саставни део процеса наставе и учења којим се обезбеђује стално праћење остваривања прописаних циљева, исхода, и стандарда постигнућа ученика у току савладавања школског програма. (Члан 2.)
- Оцена је описна и бројчана. (Члан 4.)

ПРИНЦИПИ ОЦЕЊИВАЊА

- Оцењивање је део **планирања** наставе и учења
- Посебна **професионална вештина**
- Одговарају на питање **како ученици уче**
- Значајни су као подршка **напредовању** ученика
- Утичу на мотивацију, емоције и **самопоштовање** ученика
- Оцењивање је фактор за упознавање **циљева** учења и критеријума за **вредновање**
- Развијају способност **ученика за самопроцену**
- Обухватају цео распон ученичких постигнућа

ОЦЕЊИВАЊЕ ЈЕ ЗАСНОВАНО НА:

ДЕФИНИСАНИМ ИСХОДИМА

ОБРАЗОВНИМ СТАНДАРДИМА

У образовним стандардима постоје три нивоа знања:

- ОСНОВНИ НИВО
- СРЕДЊИ НИВО
- НАПРЕДНИ НИВО

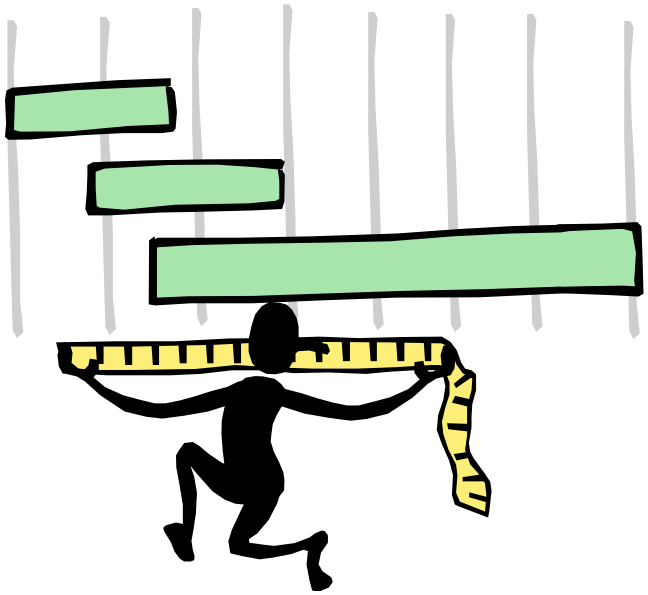

КЉУЧНЕ ФУНКЦИЈЕ ОЦЕЊИВАЊА:

ИНФОРМАТИВНА

ИНСТРУКТИВНА ИЛИ РАЗВОЈНА

МОТИВАЦИОНА

ЕВАЛУАТИВНА

ВРСТЕ ОЦЕЊИВАЊА

- **Формативно оцењивање** – **редовно** провераваље постигнућа и праћење ученика у току савладавања школског програма, садржи **повратну** информацију и **препоруке** за даље напредовање и, по правилу, евидентира се у педагошкој документацији наставника.
- **Сумативно оцењивање** – вредновање постигнућа ученика **на крају програмске целине** или за класификациони период из предмета са и без модула и владања. Оцене добијене сумативним оцењивањем су, по правилу, **бројчане** и уносе се у прописану евиденцију о образовно-васпитном раду (чл. 3, став 3,4 и 5).

Још из Правилника

Ученик се оцењује на основу усмене провере постигнућа, писмене провере постигнућа и практичног рада, а у складу са програмом наставног предмета, изборног предмета и активности.

Ученик се оцењује и на основу активности и његових резултата рада, а нарочито: **излагања и представљања** (изложба радова, резултати истраживања, модели, цртежи, постери, дизајнерска решења и др.), **учешћа у дебати и дискусији**, **писања есеја**, домаћих задатака, учешћа у различитим облицима групног рада, **рада на пројектима, збирке одабраних ученикових продуката рада – портфолија, у** складу са програмом наставе и учења, односно школским програмом.

Постигнуће ученика **из практичног рада, огледа, лабораторијске и друге вежбе, уметничког наступа и спортске активности** оцењује се на основу примене ученичког знања, самосталности, показаних вештина у коришћењу материјала, алата, инструмената и других помагала у извођењу задатка, као и примене мера заштите и безбедности према себи, другима и околини, у складу са програмом наставе и учења, односно школским програмом.

(чл. 10)

ФОРМАТИВНО ОЦЕЊИВАЊЕ ОДГОВАРА НА ПИТАЊА:

- ШТА ЈЕ УЧЕНИК ПОСТИГАО?

- ШТА И КАКО УЧЕНИК ТРЕБА ДА УЧИ ДАЉЕ?

Оцена ће бити формативна ако садржи следеће елементе:

-опис постигнућа ученика (информација о томе, која знања, умећа и навике ученик усвојио у складу са образовним стандардима постигнућа/очекиваним исходима (опис треба да буду прецизан, јасан и концизан),

-опис ангажовања ученика у настави (кључна запажања о радним навикама ученика, односу према обавезама, задужењима, начину учења, степену залагања, комуникацији са другим ученицима и наставником,

- препоруке за даље напредовање (прецизна упутства, односно савете наставника о томе шта у наредним корецима ученик треба да уради да би резултат учења био бољи од оствареног или да би се задржао достигнути висок ниво постигнућа).

ИЗБОР,НАЧИН И ПОСТУПАК ОЦЕЊИВАЊА ЗАВИСИ ОД:

- КОНКРЕТНОГ ИСХОДА НА ЧИЈЕМ ОСТВАРИВАЊУ СЕ РАДИ,
- САДРЖАЈА И КОМПЕТЕНЦИЈА КОЈЕ УЧЕНИЦИ ТРЕБА ДА УСВОЈЕ И РАЗВИЈУ,
- ПРИРОДЕ ПРЕДМЕТА И ОБРАЗОВНЕ ОБЛАСТИ У ОКВИРУ КОЈИХ СЕ НАСТАВА И ПРОЦЕС УЧЕЊА ДЕШАВАЈУ,
- КАРАКТЕРИСТИКЕ САМИХ УЧЕНИКА КОЈЕ ОЦЕЊУЈЕМО.

МЕТОДЕ ОЦЕЊИВАЊА

- ТРАДИЦИОНАЛНЕ:

- усмено испитивање;
- тестови знања;
- писмени задаци;
- реферати…

УСМЕРЕНОСТ НА САДРЖАЈЕ!
(„кампањски приступ”, репродукција)

- ИНОВАТИВНЕ:

- посматрање,
- интервјуи,
- студије случаја,
- дневници рада / праксе,
- портфолији,
- пројекти,
- истраживачки радови…

УСМЕРЕНОСТ НА КОМПЕТЕНЦИЈЕ И ИСХОДЕ!

ЕФИКАСНОСТ ФОРМАТИВНОГ ОЦЕЊИВАЊА

САМО КАДА СЕ ОБАВЉА У РАЗЛИЧИТИМ КОНТЕКСТИМА, ТЈ. КАДА ЈЕ УЧЕНИКУ ДАТА ПРИЛИКА ДА ВИШЕ ПУТА ПОКАЖЕ ЗНАЊЕ, ВЕШТИНЕ И СТАВОВЕ И КАДА ЈЕ ТАЈ ПРОЦЕС ПРОПРАЋЕН БЛАГОВРЕМЕНИМ ПОВРАТНИМ ИНФОРМАЦИЈАМА. ОЦЕНА СЕ ОНДА ФОРМИРА НА ОСНОВУ ДОВОЉНОГ БРОЈА ИНФОРМАЦИЈА И ДОКАЗА. КАДА СУ ОВЕ ПРЕТПОСТАВКЕ ИСПУЊЕНЕ- ОЦЕЊИВАЊЕ ЈЕ У ФУНКЦИЈИ УЧЕЊА.

И ОПЕТ ПРАВИЛНИК...

- ПРОВЕРА ПОСТИГНУЋА УЧЕНИКА ОБАВЉА СЕ НА СВАКОМ ЧАСУ. (чл. 12, став 1)

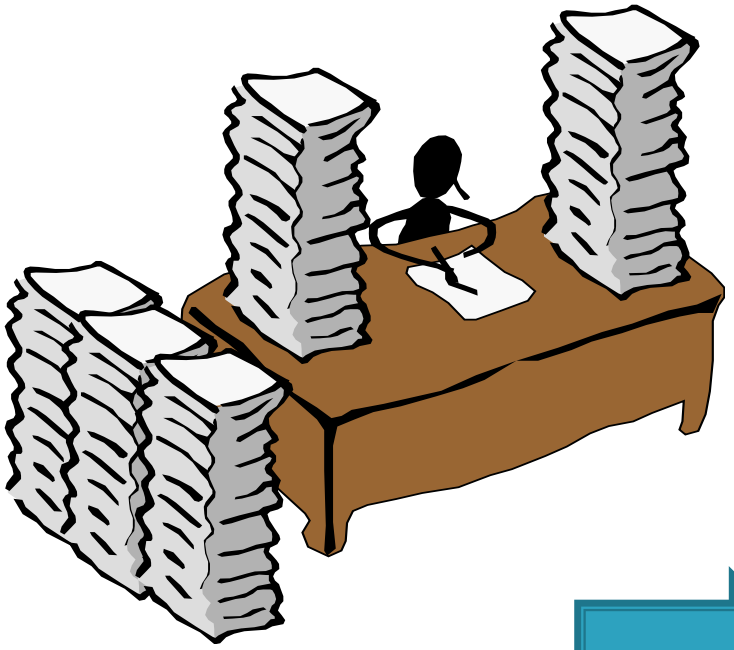

...

- ПОД ПЕДАГОШКОМ ДОКУМЕНТАЦИЈОМ , У СМИСЛУ ОВОГ ПРАВИЛНИКА, СМАТРА СЕ ПИСАНА ДОКУМЕНТАЦИЈА НАСТАВНИКА КОЈА САДРЖИ : ЛИЧНЕ ПОДАТКЕ О УЧЕНИКУ И ЊЕГОВИМ ИНДИВИДУАЛНИМ СВОЈСТВИМА КОЈА СУ ОД ЗНАЧАЈА ЗА ПОСТИГНУЋА, ПОДАТКЕ О ПРОВЕРИ ПОСТИГНУЋА, АНГАЖОВАЊУ УЧЕНИКА И НАПРЕДОВАЊУ, ДАТИМ ПРЕПОРУКАМА, ПОНАШАЊУ УЧЕНИКА И ДРУГЕ ПОДАТКЕ ОД ЗНАЧАЈА ЗА РАД СА УЧЕНИКОМ И ЊЕГОВО НАПРЕДОВАЊЕ. (чл. 18, став2)

- Подаци унети у педагошку документацију могу бити коришћени за потребе информисања родитеља, приликом одлучивања по приговору или жалби на оцену и у процесу самовредновања и екстерног вредновања квалитета рада установе.

Стандард из протокола за посматрање и вредновање часа (2.4. Поступци вредновања у функцији даљег учења)

- **2.4.1.** Наставник формативно и сумативно оцењује у складу са прописима.
- **2.4.2.** Ученику су јасни критеријуми вредновања.
- **2.4.3.** Наставник даје потпуну и разумљиву повратну информацију ученицима о њиховом раду, укључујући и јасне препоруке о наредним корацима.
- **2.4.4.** Ученик поставља себи циљеве у учењу.
- **2.4.5.**Ученик уме критички да процени свој напредак и напредак осталих ученика.

Упознајте ученике са исходима постигнућа за предмете/критеријумима оцењивања

Предлози :

- На почетку школске године ученике треба упознати са донетим исходима постигнућа. Колико год су мали, ученици могу схватити ако им се објасни шта су исходи, чему служе и како им могу бити корисни.
- Повежите исходе са очекиваним оценама (нпр. исходи у оквиру вишег нивоа постигнућа су за оне који теже највишој оцени).
- Прикажите им прво исходе на основном нивоу (презентација или штампано) и пружите им прилику да кажу шта мисле да им је тешко или ће им бити тешко. Поступак поновити за средњи и напредни ниво. У опуштеном разговору навести их да направе самопроцену до ког нивоа свако од њих може стићи. Мотивишите их на учење, подстакните их да теже што вишим циљевима учења.

Повратна информација за ученика

- Кључна функција – откривање разлога који доводе до потешкоћа у учењу.
- Механизам који помаже ученицима да утврде да ли су на добром путу.
- Ефективна је када се даје у право време – док ученици уче, док представљају резултат учења, после учења (о тренутку давања размишља наставник).
- Усмене повратне информације треба да садрже поруку да се уважава рад ученика, да буду развојне и да пруже конкретне смернице за даље учење
- Писане повратне информације се могу пружити само оценом, оценом и коментаром или само коментаром (најчешће после учења)
- Иако су у функцији развоја самопоуздања, повратне информације треба да садрже и указивање на грешке како би се исте исправиле.

Повратна информација (два примера)

- Неефективна : добар рад, веома добро, уради даље, потребно је веће ангажовање.

- Ефективна :

- У првом ставу си успоставио добру везу са темом, што касније ниси искористио у разради.
- Води рачуна о томе да најмање три детаља из текста поткрепе твоју идеју, да би се могло разумети лично гледиште које очекујемо.
- Твоја геометријска фигура је добро постављена, али је непрецизно цртање довело до погрешног закључка.

Квалитетна питања и развој формативног оцењивања

- Питања треба да захтевају различите мисаоне процесе да би била инструмент за оцењивање.

- У том случају наставници :
- Користе питања како би сазнали шта знају ученици, шта разумеју и шта могу да ураде
- Анализирају одговоре како би сазнали шта знају ученици, шта разумеју и шта могу да ураде
- Користе питања како би сазнали какве заблуде имају ученици, у циљу правилне оријентације њиховог ефективног учења
- Користе одговоре ученика да побољшају како наставу тако и учење.

Пример :

- Наставник жели да зна да ли његови ученици знају карактеристике простих бројева. Ако на питање : “Да ли је број 7 прост број?”, добије одговор : “Да”, то му не омогућава да тачно утврди да ли ученик заиста има сазнања о простим бројевима и њиховим карактеристика (да се деле само са два броја, са бројем један и самим собом).

Замке у вези са питањима које постављају наставници

- када се поставља много затворених/кратких питања;
- када на питања ученици могу да одговоре само са да или не;
- када питања траже веома кратке одговоре који су засновани само на запамћивању;
- када се пажња усмерава ка малом броју ученика, а не укључује се цео разред;
- када поставља низ тешких питања;
- када се ученицима не оставља довољно времена за размишљање или постављање својих питања;
- када се постављају питања, анека друга стратегија учења може бити прикладнија.

И на крају...

Оцена представља објективну и поуздану меру напредовања и развоја ученика и показатељ је квалитета и ефикасности рада наставника и школе.

Коришћени извори за израду презентације

- Правилника о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању (*Сл. Гласник РС", br. 34/2019, 59/2020 i 81/2020)*
- Презентација са вебинара „Формативно оцењивање - од законске регулативе до праксе“ ,Едукативни центар Еду софтвер плус из Чачка
- Презентација са вебинара Формативно оцењивање: методе, технике и инструменти, Издавачке куће Klett, Нови Логос и Фреска,
- Протокол за посматрање и вредновање часа
- Белешке са секције стручних сарадника